

4. LIZDA prasība:

Novērst pirmsskolas izglītības iestāžu pedagogu nevienlīdzību darba slodzē un mēneša darba algā, salīdzinot ar pārējiem pedagogiem.

IZM sniegtā atbilde par LIZDA prasību:

Nemot vērā, ka pirmsskolas izglītības pedagogi ir daļa no kopējās pedagogu saimes, tad starpinstitucionālā darba grupai pedagogu darba samaksas finansēšanas modeļa pilnveidei (minēta atbildē uz 4. jautājumu), piedāvās risinājumu par kopējā darba tirgū konkurētspējīgām pedagogu algām, kas attieksies arī uz pirmsskolas izglītības pedagogu darba samaksu. Ja no valsts budžeta tiktu nodrošināta arī bērnu no pusotra līdz četru gadu vecumam izglītošanā iesaistīto pedagogu darba samaksa, atbilstoši šobrīd spēkā esošajai pedagogu darba samaksas aprēķināšanas kārtībai 2021./2022. mācību gadā būtu nepieciešams finansējums 54,8 milj. euro, 2022./2023. mācību gadā – 59,4 milj. euro.

LIZDA komentārs par IZM atbildi:

Izglītības likuma 60. panta trešā daļas norma nosaka, ka “pedagogu darba samaksa valsts vai pašvaldības izglītības iestādēs, kā arī valsts augstskolu vidējās izglītības iestādēs, tajā skaitā bērnu no piecu gadu vecuma izglītošanā nodarbināto pedagogu darba samaksa tiek nodrošināta no valsts budžeta līdzekļiem un valsts budžeta mērķdotācijām. Pārējo pedagogu, kas īsteno pirmsskolas izglītības programmas pašvaldības izglītības iestādēs, darba samaksa, ja citos likumos nav noteikts citādi, tiek nodrošināta no pašvaldības budžeta”. Tā kā pašvaldību budžetu iespējas palielināt finansējumu pirmsskolas izglītības pedagogiem ir visai atšķirīgas, veidojas nevienlīdzība pedagogu atalgojumā, kas rada risku profesionālajai izdegšanai, lielai kadru mainībai un līdz ar to veicina nevienlīdzīga pakalpojuma nodrošināšanu bērniem. Lai novērstu nevienlīdzību, nepieciešams veikt grozījumus Izglītības likumā, nosakot, ka pirmsskolas izglītības iestāžu pedagogiem darba samaksa tiek nodrošināta no valsts budžeta.

Artura Krišjāņa Kariņa Valdības rīcības plāna (Deklarācijas par Artura Krišjāņa Kariņa vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai, apstiprināts MK 2019.gada 23.aprīlī) Deklarācijas 127. uzdevums nosaka: “Turpināsim palielināt pedagoģiskā un akadēmiskā personāla atalgojumu un pilnveidosim atalgojuma modeli, t.sk. pirmsskolas pedagogiem.” Tam atbilstošais darbības rezultāts tiek definēts šādi: 2) Sagatavots piedāvājums pakāpeniskai pārejai uz pirmsskolas pedagogu atalgojuma finansēšanu no valsts budžeta ATR virzības ietvaros.”

LIZDA jau ilgstošu laika periodu akcentē, ka pirmsskolas izglītības pedagogi ir pakļauti nevienlīdzīgai attieksmei gan slodzes veidošanās principos, gan atalgojuma apmērā. **MK 2016. gada 5. jūlija noteikumi Nr. 445 “Pedagogu darba samaksas noteikumi”** netieši rada vēl lielāku nevienlīdzību gan slodzes veidošanās principos, gan atalgojuma apmērā ne tikai salīdzinājumā ar citiem pedagogiem, bet arī starp pašiem pirmsskolas izglītības pedagogiem. Pirmsskolas pedagogiem noteiktas 40 darba stundas nedēļā, tai skaitā 36 darba stundas ar izglītojamiem un 4 darba stundas – nodarbību sagatavošanai. Pārējiem pedagogiem noteiktas 30 darba stundas nedēļā, tai skaitā mācību stundas, nodarbības un fakultatīvi, to sagatavošana, individuālais un grupu darbs, u.c. Zemākā darba algas likme visiem pedagogiem šobrīd ir noteikta 790 euro/mēnesī, tas nozīmē, ka pirmsskolas pedagogiem vienas darba stundas cena ir 4.94,

bet pārējiem pedagogiem – 6.59 euro/h. Stundas cenas starpība sastāda 1.65 euro vai 33%. Pirmsskolas pedagogiem ir tieši tādas pat izglītības prasības kā citiem pedagogiem, ko nosaka MK 2014. gada 28. oktobra noteikumi Nr. 622 “Noteikumi par pedagogiem nepieciešamo izglītību un profesionālo kvalifikāciju un pedagogu profesionālās kompetences pilnveides kārtību”, tāpēc LIZDA vēl jo vairāk fokusējas uz viedokli par krasu nevienlīdzību attiecībā pret pirmsskolas izglītības pedagogiem. Nekonkurētspējīgais atalgojums un nevienlīdzīgā darba slodzes piemērošana ir radījusi tendenci pirmsskolas izglītības iestāžu pedagogu ilgstošām vakancēm un kadru mainībai. IZM statistika liecina, ka 2019./2020. mācību gadā bija aptuveni 300 pirmsskolas pedagogu likmju/slodžu vakances. Līdz ar to pastāv arī risks, lai nodrošinātu normatīvajos aktos noteikto, ka bērniem jābūt visu laiku pedagoga uzraudzībā, tāpēc tas ietekmē bērnu drošību, veicina nevienlīdzīga pakalpojuma nodrošināšanu bērniem. LIZDA 2019. gada nogalē apkopotā informācija liecina, ka 78% pašvaldību pirmsskolas pedagogi, kuri strādā ar bērniem vecumā no 1.5 līdz 4 gadu vecumam vidējā darba alga pašvaldībā līdzinās valstī noteiktajai zemākajai darba algas likmei. IZM apkopotā informācija līdzīgi kā LIZDA pētījums apstiprina, ka aptuveni pusei no pedagogiem ir iespēja strādāt pilnu slodzi. LIZDA vērš uzmanību, ka 2019./2020. mācību gadā tika uzsākta kompetencēs balstītā jaunā satura ieviešana pirmsskolās, kura paredz papildus pienākumus satura kvalitatīvai īstenošanai.

Pamatojoties uz LIZDA Padomes 2019. gada 20. novembra lēmumu Nr. 44/9 „Par priekšlikumiem pedagogu darba samaksas modeļa pilnveidošanai” tika apkopota visu LIZDA dalīborganizāciju informācija par problēmjautājumiem un to risinājuma iespējām pirmsskolas pedagogu darba organizēšanā, darba slodzes veidošanā un tam atbilstošajā darba samaksā. 2020.gada janvārī LIZDA noorganizēja pirmsskolas ekspertu sanāksmi, kurā piedalījās arī IZM speciālisti, lai izvērtētu dažādus pirmsskolas pedagogu profesionālās dzīves kvalitāti ietekmējošos faktoros un apkopotu priekšlikumus atalgojuma modeļa pilnveidošanai pirmsskolā. Būtiskākie no tiem bija:

- 1) Darba algas stundas likmi pielīdzināt pamatskolas skolotāju stundas darba algas likmēm;
- 2) Nodrošināt valsts mērķdotāciju pedagogu darba samaksai visā pirmsskolas izglītības posmā;
- 3) Samazināt kontaktstundu laiku, palielinot laiku nodarbību sagatavošanai (ideālais scenārijs: 30 kontaktstundas ar bērniem +10 stundas bez bērniem).

Visi LIZDA apkopotie priekšlikumi 2020. gada februārī tika iesūtīti IZM Pirmsskolas izglītības darba grupai (IZM 2020. gada 24. janvāra rīkojums Nr. 1-2e/20/31 “Par darba grupas izveidi”, kurā LIZDA tika iekļauta tikai pēc rakstiska lūguma). LIZDA piedalījās visās IZM darba grupas 11 sanāksmēs, kurās no 17 dalībniekiem - 8 pārstāvēja IZM viedokli. Pēdējā darba grupas sanāksmē IZM pārstāvji informēja, ka šīs darba grupas rezultāti tiks iesniegti nākamajai IZM izveidotajai Pedagogu darba samaksas pilnveides darba grupai. Līdz ar to atkal tiek pagarināts pirmsskolas pedagogu nevienlīdzības novēršanas termiņš. LIZDA norāda, ka 2021. gada un vidēja termiņa budžeta likumprojektos ir paredzēts palielināt izdevumus no valsts un pašvaldību budžeta privātskolām, IKT iegādei, digitalizācijas veicināšanai. LIZDA rosināja, ka daļu finansējuma varētu nodrošināt no dokumentā “Valdības atbalstītie pasākumi Covid-19 krīzes pārvarēšanai un ekonomikas atlabšanai” plānotā finansējuma, kur norādīts, ka izglītības un zinātnes nozarē tiek plānots kopējais finansējums 63.5 milj. euro - “Pasākumi 2020 - 2021”. Pirmsskolas izglītības iestāžu pedagogu atalgojuma jautājumu risināšana IZM skatījumā nav prioritārāka salīdzinājumā ar privātskolām, tehnoloģiju iegādi, īpaši Covid-19 izplatības laikā. LIZDA norāda, ka salīdzinot pirmsskolas pedagogu mēneša darba algas apjomu

Baltijas valstīs par vienu stundu, pirmsskolas pedagogi Latvijā saņem vidēji divas reizes mazāku atalgojumu nekā Lietuvā un Igaunijā.

LIZDA aktivitātes pirmsskolas izglītības iestāžu pedagogu nevienlīdzības novēršanā retrospektīvi ir:

- 1) 2018. gadā arodbiedrības organizētajā parakstu vākšanas kampaņā divu nedēļu laikā tika savākti 42 549 arodbiedrības biedru un atbalstītāju paraksti par pirmsskolas izglītības iestāžu pedagogu darba samaksas pakāpenisku nodrošināšanu no valsts budžeta. Paraksti iesniegti Saeimā un MK;
- 2) Iniciatīvu platformā Manabalss.lv savākti vairāk nekā 10 400 parakstu par LIZDA iniciatīvu "Novērst diskrimināciju pirmsskolas izglītības iestāžu pedagogu nodarbinātībā". Paraksti iesniegti Saeimā, izskatīts 2020. gada martā Saeimas Mandātu, iesniegumu un ētikas komisijā, 2020. gada 17. septembrī izskatīts plenārsēdē un nodots Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijai, Saeimas Budžeta, finanšu (nodokļu) komisijai, kurā nav pieņemts lēmums;
- 3) LIZDA parakstīta vienošanās par sadarbību ar: Nacionālā apvienība "Visu Latvijai!"-"Tēvzemei un Brīvībai/LNNK», "Saskaņa" sociāldemokrātiskā partija, Attīstībai/Par!, Zaļo un Zemnieku savienība, Jaunā VIENOTĪBA. Viens no vienošanās par sadarbību punktiem paredz risināt pirmsskolas izglītības iestāžu pedagogu darba samaksas jautājumu risināšanu. Tiekoties ar politisko partiju frakcijām, atgādināts par šo vienošanās punktu;
- 4) MK sēdēs 2018., 2019., 2020. gadā, kad izskatīti jautājumi par kārtējā un vidēja termiņa valsts budžeta likumprojektu, prasīts piešķirt finansējumu pirmsskolas izglītības iestāžu pedagogu daļējas darba samaksas nodrošināšanai no valsts budžeta;
- 5) Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijā 2018., 2019., 2020. gadā iesniegti priekšlikumi likumprojektā, lai nodrošinātu pirmsskolas izglītības iestāžu pedagogu daļēju darba samaksas finansēšanu no valsts budžeta bērnu no 1,5 gadu līdz 4. gadu vecumam nodarbinātajiem pedagogiem;
- 6) Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijā vairākkārt iesniegti priekšlikumi likumprojektos par grozījumiem Izglītības likumā, kas paredzētu no valsts budžeta daļēju darba samaksas nodrošināšanu pirmsskolas pedagogiem.

LIZDA atgādina, ka IZM jau 2018. gada 29. janvārī notika diskusija par papildu finansējumu pakāpeniskai pirmsskolas pedagogu (1.5 - 4 gadi) atalgojuma nodrošināšanai no valsts budžeta, kurā pēc LIZDA iniciatīvas tika aicināti piedalīties IZM, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas, Finanšu ministrijas, Latvijas Pašvaldību savienības, Latvijas Lielo pilsētu asociācijas pārstāvji. Diskusijas dalībnieki neiebilda vienam no LIZDA priekšlikumiem, kurš paredz pirmsskolas izglītības iestāžu pedagogu pakāpenisku pāreju no 36 darba stundām ar izglītojamajiem (36h+4h=40h) uz 30 darba stundām ar izglītojamajiem (30h+10h=40h), no kurām 30h finansē no pašvaldības budžeta, bet - 10h (sagatavošanos nodarbību vadīšanai) no valsts budžeta (mērķdotācijas). Līdz ar to būtu mazāks slogs pašvaldību budžetam un atbrīvotos finansējums pedagogu mēneša algas likmes pietuvināšanai pārējo izglītības pakāpju pedagogu algas likmei. Tālāk, jautājums pēc LIZDA rosinājuma, tika skatīts 2018. gada 7. februārī, Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadomes (turpmāk – PINTSA) sēdē, kura nolēma: "pieņemt informācijai piedāvātos teorētiskos alternatīvos modeļus un to aprēķināto fiskālo ietekmi pakāpeniskai pirmsskolas pedagogu atalgojuma nodrošināšanai no valsts budžeta". PINTSA sēdē IZM iepazīstināja ar šādiem diviem alternatīvajiem risinājumiem:

1) “No valsts budžeta tiek finansētas 4 stundas dienā vienai grupa (rīta pirmā puse nodarbību nodrošināšanai). No valsts budžeta tiek finansēts logopēds tādā pašā apmērā, kā 5.-6. gadīgajiem;

2) Pārņemt pirmsskolas pedagogu darba samaksas finansēšanu no valsts budžeta pakāpeniski: 2019 – 4. gadniekus, 2020 – 3. gadniekus, 2021. – 2. gadniekus, 2022 – 1,5. gadniekus.”.

IZM aprēķināja nepieciešamo papildu finansējumu no valsts budžeta par pamatu ņemot skolēnu skaitu pa gadiem, kas uz 2017. gada 1. septembri ir reģistrēti Valsts izglītības informācijas sistēmā ar tobrīd spēkā esošo finansējuma aprēķina metodiku.

Gads	Valsts apmaksā	Apmaksātās slodzes	Nepieciešamais finansējums gadam	Nepieciešamais finansējums katru gadu, ņemot vērā iepriekšējā gada finansējumu
2019	4 stundas	0.10	4.2 milj. euro	4.2 milj. euro
2020	6 stundas	0.15	6.3 milj. euro	2.1 milj. euro
2021	8 stundas	0.20	8.4 milj. euro	2.1 milj. euro
2022	10 stundas	0.25	10.5 milj. euro	2.1 milj. euro

*IZM aprēķini LIZDA priekšlikumiem

LIZDA atkārtoti norāda, ka «**Eiropas stratēģijā 2020**» ir uzsvērts, ka pirmsskolas izglītība un aprūpe ir svarīgs pamats veiksmīgai apmācībai, sociālajai integrācijai un vēlāk arī darba tirgum - personības veidošanās kontekstā. Eiropas Padome ir aicinājusi visas Eiropas Savienības dalībvalstis investēt vairāk līdzekļus pirmsskolas izglītībā, jo tā nodrošina izaugsmi nākotnē. Ar izglītību un aprūpi agrīnā pirmsskolas vecumā tiek ielikti pamati panākumiem vēlākā dzīves posmā attiecībā uz izglītību, labklājību, nodarbinātību un sociālo integrāciju, jo īpaši bērniem no maznodrošinātajām un mazaizsargātajām ģimenēm. Pirmsskolas izglītības pedagogam ir jāspēj nodrošināt veiksmīgu pāreju no pirmsskolas uz pamatskolu, izmantojot uz kompetencēm balstītu mācību saturu un nodrošinot atbilstošu mācību vidi. Eiropas Komisijas pētījumā „Nepieciešamās kompetences pirmsskolas izglītībā un aprūpē”, izceltas četras galvenās kompetenču dimensijas: individuālajā, institucionālajā un komandas līmenī, kā arī starp-institucionālajā un pārvaldības līmenī, apliecinot bērnu, vecāku, pedagogu un visu pārējo pirmsskolas izglītībā un aprūpē ieinteresēto pušu nozīmi augstas kvalitātes izglītības definēšanā un veidošanā un 21. gadsimta vajadzībām atbilstošu prasmju un zināšanu aktualitāti. Mūsdienīgai un zināšanās pamatotai ekonomikai ir nepieciešami cilvēki ar aizvien augstākām un atbilstošākām prasmēm. Latvijas pašreiz esošajā sarežģītajā demogrāfiskajā un ekonomiskās nestabilitātes situācijā, kad ģimenes ne vienmēr spēj nodrošināt pilnvērtīgu bērna attīstību, pirmsskolas izglītības iestādes skolotājam ir jāuzņemas atbildība par bērnu kognitīvo un lingvistisko attīstību, par viņu audzināšanu un socializāciju, par daudz kultūru vides un globalizācijas radītām problēmām.

OECD eksperti Latvijas izglītības politikas pārskatā norāda, ka nepieciešams veidot stratēģisku pieeju, lai uzlabotu pirmsskolas darbinieku kvalitāti un motivāciju. OECD eksperts Marko Kols uzsver, ka pirmsskolas izglītības posmā ir jābūt vislabākajiem pedagogiem. Izglītība un aprūpe agrīnā pirmsskolas vecumā tiek ielikti pamati panākumiem vēlākā dzīves posmā attiecībā uz izglītību, labklājību, nodarbinātību un sociālo integrāciju un aicina likvidēt pedagogu atalgojuma atšķirības. Proti, celt algas un maksāt pirmsskolu pedagogiem tikpat, cik sākumskolās.

Organizācija atsaucas uz ziņojumu, kas pierāda - tādā veidā var divkārt celt bērnu lasīšanas un matemātikas prasmes. 2019. gada OECD pētījums apliecina., ka Latvijā, Islandē un Vācijā ir vislielākais stundu skaits ko pirmsskolas pedagogs pavada kopā ar bērnu, bet atalgojums ir viens no zemākajiem salīdzinot ar citām OECD valstīm. Latvijā pirmsskolas izglītības pedagogam ir par 47.7% vairāk kontaktstundu ar bērnu, salīdzinājumā OECD valstu vidējo stundu skaitu.

LIZDA kā katru gadu kopš 2018. gada, arī šogad - līdz ar priekšlikumiem likumprojektos: “Par valsts budžetu 2021. gadam” un “Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, rosināja Saeimas deputātus iesniegt priekšlikumus “Grozījumi Izglītības likuma “(Nr.809/Lp13) 60. pantā par Izglītības iestāžu finansēšanas kārtību: “Izteikt 60. panta trešās daļas trešo teikumu šādā redakcijā: “Pārējo pedagogu, kas īsteno pirmsskolas izglītības programmas pašvaldības izglītības iestādēs, darba samaksa, ja citos likumos nav noteikts citādi, daļēji tiek nodrošināta no valsts budžeta un daļēji no pašvaldības budžeta”. Tomēr šis priekšlikums diskusijā Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijā netika atbalstīts no IZM puses un Saeimas deputātu vairākuma.

LIZDA respektē, ka likuma “Par valsts budžetu 2021. gadam” ietvaros ir jāatbalsta digitalizācija, tehnoloģiju iegāde, īpaši Covid-19 izplatības laikā. LIZDA pastiprināti vērs uzmanību, ka privātajām izglītības iestādēm tiek nodrošināts no valsts budžeta finansējums pedagogu atalgojumam, mācību līdzekļiem, digitalizācijas nodrošināšanai un no pašvaldību budžeta uzturēšanas izdevumi (sākot ar 2021. gada 1. janvāri). LIZDA norāda, ka nav izstrādāti MK noteikumi, kas noteiks, kādā apmērā un pēc kādas metodikas finansējums privātajām izglītības iestādēm ir jānodrošina un uzskata, ka tik vērienīgs atbalsts privātajām izglītības iestādēm ir publiskā finansējuma neefektīva izlietošana. Laikā, kad tiek veikta skolu tīkla optimizācija, IZM atbalsta privātās izglītības iestādes, pretēji tam, ka pirmsskolas pedagogu nevienlīdzības problēma tiek aktualizēta jau daudzu gadu garumā un ir panākta vienošanās ar ministriju par problēmas pakāpenisku risināšanas iespēju.

LIZDA uzskata, ka nepieciešams veikt grozījumus Izglītības likumā līdz 2021. gada maijam un paredzēt no valsts budžeta nodrošināt daļēju darba samaksu pirmsskolas izglītības iestāžu pedagogiem no 2021. gada 1. septembra.